

VšĮ Investuok Lietuvoje

Savanorystės skatinimo laboratorijos kūrimas

Teminio tyrimo

Valstybinių institucijų koordinuotas įsitraukimas į pilietiško skatinimą per savanoriškas veiklas

ATASKAITA

Birutė Karakaitė

Greta Kundrotaitė

2019

Kuriame
Lietuvos ateitį

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Teminis tyrimas yra parengtas Vyriausybės kanceliarijos įgyvendinamo projekto „Atviros Vyriausybės iniciatyvos“ metu. Projektas finansuojamas Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis.

Ivadas/Kontekstas

Dėl istorinių, socialinių, ekonominių, politinių bei teisinių aplinkybių savanorystei Lietuvoje plėtotis ilgą laiką nebuvo palankių sąlygų. Įsitraukimo į savanoriškas veiklas rodikliai Lietuvoje nėra aukšti lyginant su vakarų Europos šalimis, o tai parodo [pasaulinis dosnumo indeksas](#) (angl. *World Giving Index 2019*). Jame Lietuva atsiduria tarp dešimties prasčiausiai vertinamų valstybių pasaulyje. Diskusijos šia tema buvo ypatingai populiarios, kai Europos Komisija 2011-uosius paskelbė savanorystės metais, o Lietuva priėmė savanoriškos veiklos įstatymą. Tais pačiais metais Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje užsakė [tyrimą](#) apie Lietuvos visuomenės nuostatas savanoriškos veiklos atžvilgiu. Šis tyrimas atskleidė, kad dauguma apklaustų lietuvių žinojo, kas yra savanorystė. Tačiau lyginant su kitomis Europos šalimis gana nemažas skaičius apklaustųjų niekada nesavanoriavo, bet norėtų. Kaip didžiausi trukdžiai savanoriškai veiklai stiprėti ir augti anot apklausos yra reikalingos infrastruktūros trūkumas, taip pat nepakanka informacijos apie savanorišką veiklą ir kur kreiptis norint tapti savanoriu. Galiausiai, stipriai akcentuojama ir savanorių paruošimo problema.

Pagal preliminarious „Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro“ (NIPC) [skaičiavimus](#), Lietuvoje savanorystės indėlis į šalies ekonomiką siekia virš [1%](#) bendro vidaus produkto (BVP), kai kitose Europos šalyse savanorystė gali siekti ir [5% BVP](#), tačiau praėjus savanorystės metų bumui, Lietuvoje nuolat atnaujinamų, kokybiškų duomenų apie savanoriškos veiklos situaciją nėra.

Tarpsektorinis bendradarbiavimo skatinimas ir valstybės tarnautojų įsitraukimas į savanorišką veiklą per savo ekspertines žinias paskatintų visuomenę taip pat aktyviau dalyvauti ir įsitraukti į šiuos procesus.

Valstybinių institucijų įsitraukimas į savanoriškas veiklas atlieptų sumanaus valdymo idėją, kurią valstybė išsikėlė sau kaip tikslą strategijoje [Lietuva 2030. Vyriausybės programos įgyvendinimo plane](#) įtraukta „1.2.3. Darbas. Bendruomeniškumo sustiprinimas, įtraukiant nevyriausybines organizacijas ir bendruomenes į sprendimų priėmimo procesus“. Šiame dokumente vyriausybė nurodo, jog siekia nevyriausybinių organizacijų įtraukimo į visas įmanomas institucines partnerystės formas visais lygiais.

Tyrimo naudojami analizės metodai:

1. Esamai situacijai Lietuvoje įvertinti buvo analizuojami antriniai informacijos šaltiniai, savanorystės situaciją šalyje vertinantys tyrimai ir tarptautiniai vertinimai, lyginimas tarpusavyje ir bendrinė jų analizė.
2. Atlikta gerųjų užsienio šalių praktikų analizė. Šalys: Jungtinė Karalystė, Danija, Estija ir Lenkija.

Lietuvos apžvalga

Parengta Lietuvos esamos situacijos analizė atskleidė, kad vis labiau globalėjančiame pasaulyje savanorystė suvokiama kaip aktyvių piliečių įsitraukimas tvarkant visuomeninio, bei valstybinio gyvenimo reikalus, kas stipriai prisideda prie demokratijos ir pilietinės visuomenės stiprinimo. Nors savanorystės nauda yra akivaizdi, tačiau Lietuvoje valstybiniu lygmeniu nėra priimtas joks strateginis savanorystės skatinimo planas. Savanoriška veikla buvo atkreipusi daugiau dėmesio

2011 metais, kai Europos Komisija šiuos metus buvo paskelbusi Savanorystės metais, tačiau tas susidomėjimas buvo daugiau proginis nei sisteminis. Tai įrodo ir tai, jog nuo 2011 metų nėra atlikta jokių didesnių tyrimų savanorystės situacijai šalyje įvertinti.

- Informacija apie savanorystės galimybes yra fragmentuota ir nenuosekli, o nevyriausybinis sektorius, su turimu finansavimu, nėra pajėgus tai išspręsti.
- Trūksta savanorystės skatinimo modelio bei valdžios įsitraukimo į šiuos procesus.
- Tarpsektorinis bendradarbiavimas minimalus, o įsitraukimas į savanoriškas veiklas neskatinamas.

- Socialinis kapitalas Lietuvoje:
  - o 2019 m. pagal [Pasaulinį konkurencingumo indeksą](#) (angl. *Global Competitiveness Index*) vertinant socialinį kapitalą Lietuva užima 89 vietą iš 141;
  - o [Legatum instituto gerovės indeksas](#) (angl. *Legatum Institute Prosperity Index*) Lietuvą pagal socialinį kapitalą nustumta į 141 vietą iš 167 valstybių.
  - o 2016 m. [Tarpautiniame pilietinio dalyvavimo indekse](#) (angl. *Global Civic Engagement*) Lietuva užima 125 vietą iš 140 šalių.

Užsienio geroji praktika

- Remiantis gerąja praktika užsienio valstybėse yra išskiriami ilgas savanoriškos veiklos tradicijas turinčių Jungtinės Karalystės ir Danijos atvejai:
  - o Jungtinėje Karalystėje valstybės tarnautojams yra skiriamos 3 apmokamos darbo dienos savanoriškai veiklai bendruomenėse vykdyti (ang. - Volunteering leave). Šias dienas tarnautojas renkasi laisva valia, patys gali rinktis vietą savanoriškai veiklai atlikti ir už dienos rezultatus atsiskaito savo tiesioginiam vadovui.
  - o Danijoje savanoriškos veiklos organizavimas yra decentralizuotas, įvairios ministerijos kuruoja atitinkamas interesų sritis, o bendradarbiavimą tarp šių ministerijų užtikrina Savanorių taryba. Vietos lygmenyje veikiantys savanorių centrai yra kontaktinė vieta tiek savanoriams, tiek nevyriausybiniams organizacijoms, tiek ir vietinės valdžios institucijoms.
- Remiantis gerąja praktika kaimyninėse valstybėse yra išskiriami Estijos ir Lenkijos atvejai:
  - o Estijoje savanoriškos veiklos politika yra organizuojama nacionaliniu lygmeniu ir koordinuojama vienos – Vidaus reikalų ministerijos, tačiau kaip ir Danijoje, už skirtingas interesų sritis yra atsakingos ir kitos ministerijos.
  - o Lenkijoje yra akcentuojama savanorių kompetencijų ugdymo svarba, kurią organizuoja Savanorių centrų tinklas, pradėjęs veikti Varšuvoje. Centras organizuoja standartizuotas kompetencijų ugdymo programas visoje šalyje per regioninius savanorių centrus.

Daugiau informacijos apie Užsienio gerąsias praktikas galima rasti priede nr. 2

Viešosios konsultacijos poreikis

Remiantis atliktomis esamosios savanoriškos veiklos situacijos Lietuvoje ir gerosios užsienio praktikos analizėmis, parengėme pirminę Savanorystės skatinimo laboratorijos veiklų koncepciją (priedas nr. 3) Siekiant išsiaiškinti savanorystės centro, orientuoto į valstybės tarnautojų galimybes įsitraukti į savanoriškas veiklas, poreikį, ir išgirsti pasiūlymus dėl veiklų koncepcijos modelio, matome viešosios konsultacijos poreikį. Šią konsultaciją planuojame vykdyti skirtingais metodais: rengiant apskritojo stalo diskusijas su suinteresuotomis šalimis bei kviečiant valstybės tarnautojus į viešuosius klausimus.

Apskritojo stalo diskusijų metu tikslinių grupių būtų klausama apie savanorystės centro poreikį Lietuvoje, siekiama gauti pastabas apie centro koncepciją ir pasiūlymus dėl veiklų įgyvendinimo ir galimo suinteresuotųjų šalių įsitraukimo į organizavimo procesus.

Viešųjų klausimų metu valstybės tarnautojams bus pristatyta antroji Savanorystės skatinimo laboratorijos koncepcijos versija, redaguota atsižvelgiant į apskritojo stalo diskusijose pateiktas pastabas ir pasiūlymus. Šių klausimų tikslas yra išgirsti tarnautojų pasiūlymus dėl tokio centro veiklų įgyvendinimo bei pakviesti įsitraukti į organizuojamas veiklas bei aktyviau savanoriauti Lietuvoje.

Numatomas suinteresuotųjų šalių sąrašas (gali būti pildomas):

1. Vidaus reikalų ministerija
2. Kultūros ministerija
3. Socialinių reikalų ir darbo ministerija
4. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija
5. Lietuvos policija
6. VšĮ Bendrystės ir inovacijų centras
7. VšĮ Socialinis veiksmas
8. Lietuvos Raudonasis Kryžius
9. Nacionalinė NVO koalicija
10. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras
11. Mykolo Riomerio Universitetas

Priedai

Priedas Nr. 1 "Savanorystės esamos situacijos [analizė](#)"

Priedas Nr. 2 "Gerosios užsienio praktikos, skatinant savanorystę ir stiprinant pilietiškumą, [analizė](#)"

Priedas Nr. 3 "Pirminė savanorystės laboratorijos veiklų [konceptija](#), skirta valstybės tarnautojų įtraukčiai į savanoriškas veiklas"